

Aan STASDEF
Van PDGB
Afgestemd met HDFC, DJZ, CDS, DCO
In afschrift aan MINDEF

TER BESLISSING

Datum
28 maart 2024

Onze referentie
BS2024006334

Opgesteld door

Bele dsadviseur
KD:Ambtelijke leiding
@mindef.nl

Aantal bijlagen
1

Nota

24^e voortgangsrapportage project Verwerving F-35

Aanleiding

Jaarlijks ontvangt de Kamer, conform de in 2019 herziene uitgangspuntennotitie project 'Verwerving F-35' (VF-35), een voortgangsrapportage over dit project. U heeft de Kamer vorig jaar gemeld dat deze rapportage uiterlijk in het eerste kwartaal 2024 zal worden aangeboden.

Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd in te stemmen met bijgevoegde Kamerbrief en voortgangsrapportage VF-35, die namens de minister van EZK en u naar de Tweede Kamer zullen worden verstuurd.

Kernpunten

In de voortgangsrapportage zijn de volgende elementen opgenomen:

- **Product:** het internationale programma F-35 heeft tot eind 2023 meer dan 990 vliegtuigen geproduceerd en meer dan 775.000 vliegreuren gevlogen. In Nederland is het 39^e toestel afgeleverd. De geplande oplevering van de zogenoemde TR-3 software heeft vertraging opgelopen waardoor nieuw geproduceerde toestellen voorlopig niet kunnen worden geleverd. Defensie heeft hier eind 2022 op geanticipeerd waardoor zes toestellen alsnog worden afgeleverd met TR-2 software. Het laatste toestel van deze zes wordt naar verwachting in april 2024 opgeleverd vanuit de assemblagefabriek in Italië. De resterende 13 toestellen van de in totaal 52 worden tot 2026 stapsgewijs geleverd. Als de TR-3 software in juni nog niet gereed is, zal dit ook gevolgen hebben voor het Nederlandse afleverschema.

Een Nederlands F-35 squadron is in 2023 succesvol ingezet voor NAVO missies vanaf de vliegbasis in Malbork, Polen. In operationele missies voldoet de F-35 aan de gestelde eisen.

- **Tijd:** het project VF-35 verloopt volgens planning. Een belangrijke criterium voor de laatste mijlpaal (*Full Operational Capability*, FOC) van dit project, de oplevering van 37 F-35 vliegtuigen, is behaald. De FOC mijlpaal wordt naar verwachting eind dit jaar behaald als de F-35 alle taken van de F-16 overneemt.
- **Geld:** als de raming voor de investeringen wordt afgezet tegen het beschikbare investeringsbudget is sprake van een positief saldo (€ 283 miljoen). De exploitatieramingen passen, na een herfasering van de delta-exploitatierreeks, voor de begrotingsperiode van de tot en met 2029 binnen het beschikbare budget. De kostenramingen passen op basis van de huidige uitgangspunten binnen het beschikbare exploitatiebudget. De kostenramingen over de gehele levensduur kennen de nodige risico's en onzekerheden. Risico's voor het exploitatiebudget zijn onder andere prijsstijgingen, meer benodigd onderhoud dan geraamd en hogere kosten voor doorontwikkeling.

Toelichting

- De Auditdienst Rijk (ADR) voert momenteel haar onderzoek uit, behorende bij de voortgangsrapportage. Uit dit onderzoek zijn voorlopig geen onvolkomenheden gerapporteerd ten aanzien van het proces, de planning en de inhoud van deze vierentwintigste voortgangsrapportage. Zodra het auditrapport gereed is, stuurt u dit aan de Tweede Kamer. De ADR rondt haar onderzoek formeel pas af nadat u de voortgangsrapportage als definitief heeft gemarkeerd.
- Dit is de voorlaatste voortgangsrapportage van het project VF-35. De laatste voortgangsrapportage volgt aan het einde van het eerste kwartaal 2025.
- De voortgang van het programma "doorontwikkeling F-35" wordt jaarlijks opgenomen in het Defensie Projecten Overzicht. Met het programma doorontwikkeling van de F-35 is Defensie in staat de F-35 te blijven moderniseren.
- Aansluitend aan het beëindigen van het project wordt de DMP-E fase opgestart. Daarover informeert u de Kamer opnieuw.
In de rapportage is een korte feitelijke passage opgenomen over het rechterlijk arrest inzake uitvoer van reserveonderdelen aan Israël, vanuit het F-35 *European Regional Warehouse* in Woensdrecht.

Financiële overwegingen

Het verzenden van de voortgangsrapportage heeft geen financiële consequenties. Alle relevante financiële informatie is verwerkt in het hoofdstuk 'Geld' en de bijbehorende bijlage.

Juridische overwegingen

Er zijn geen specifieke juridische overwegingen.

Communicatie

Dco heeft geen communicatie gepland rondom de verzending van deze Kamerbrief.

Overwegingen Beleid/Overwegingen Uitvoering

Geen.

Informatie die niet openbaar wordt gemaakt

De persoonsgegevens van de steller en ondertekenaar worden gelakt vanwege bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

DE PLAATSVERVANGEND DIRECTEUR-GENERAAL BELEID

